

УДК 37.035.91:37.018:004:[37.015.31+316.46](045)

Торкіна Катерина Максимівна,
здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
ступеня доктора філософії,
завідувач відділу освітньої-наукової підготовки
КЗВО «Одеська академія неперервної освіти
Одеської обласної ради», м. Одеса, Україна
e-mail: torkinakaterina@gmail.com,
<https://orcid.org/0009-0001-3386-5364>

РОЗВИТОК НАВИЧОК КОМАНДНОЇ ВЗАЄМОДІЇ СТАРШОКЛАСНИКІВ В ІННОВАЦІЙНОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ: ПРОГРАМА ВИХОВАННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ «РАЗОМ – ЗНАЧИТЬ СИЛЬНІШЕ»

Анотація. У статті представлено авторську Програму виховання старшокласників «Разом – значить сильніше», спрямовану на розвиток навичок ефективної командної взаємодії в старшокласників в інноваційному освітньому середовищі. Висвітлено науково-методичні підходи до структурування виховної роботи, обґрунтовано змістове наповнення Програми виховання, її мету, завдання, очікувані результати та організаційні форми реалізації. Представлено приклади інтерактивних форм, ігор, диспутів, квестів та колективно-творчих справ, що сприяють розвитку командного мислення.

Ключові слова: командна взаємодія, старшокласники, інноваційне середовище, виховна програма, лідерство.

У сучасних умовах розвитку суспільства та освіти особливого значення набувають навички ефективної командної взаємодії, що є необхідною складовою успішної самореалізації особистості та професійної діяльності. Особливо важливо розвивати ці компетентності у старшокласників, які перебувають на етапі активного становлення своєї соціальної і навчальної позиції, готуючись до дорослого життя в інноваційному освітньому середовищі.

Авторська Програма виховання «Разом – значить сильніше» розроблена з метою сприяння розвитку у здобувачів освіти 10-11 класів навичок командної взаємодії через поглиблення їхніх знань і вмінь щодо планування та реалізації спільної діяльності. Програма відображає сучасні педагогічні підходи, які забезпечують цілісну систему формування ключових м'яких навичок, навичок командної взаємодії, необхідних для успішної роботи в колективі, соціальної адаптації та особистісного зростання.

Реалізація цієї Програми виховання спрямована на формування у старшокласників розуміння важливості командної роботи для ефективного навчання, соціалізації та майбутньої професійної діяльності. Здобувачі освіти отримають знання про основні принципи, підходи та правила роботи в команді, ролі учасників, стилі лідерства і стратегії досягнення спільних цілей. Водночас велика увага приділяється розвитку комунікативних умінь, таких як активне слухання, відкритий діалог, повага до думки інших та конструктивне розв'язання конфліктів.

Програма виховання «Разом – значить сильніше» передбачає практичне застосування набутих знань і навичок у проєктній, волонтерській, соціальній і громадській діяльності, що сприяє формуванню відповідального ставлення до власної ролі в колективі, розвитку лідерських якостей і готовності до партнерської співпраці. Особливе значення має також формування здатності до самооцінки, рефлексії і конструктивного зворотного зв'язку, що є основою постійного особистісного розвитку. Програма виховання є комплексним інструментом, який сприяє системному розвитку навичок командної взаємодії старшокласників в інноваційному освітньому середовищі, відкриваючи для них нові можливості успішної самореалізації та активної соціальної позиції.

Метою статті є представлення структури, змісту та педагогічного обґрунтування авторської Програми виховання старшокласників «Разом – значить сильніше», спрямованої на сприяння розвитку у старшокласників навичок ефективної командної взаємодії щодо впровадження та реалізації моделі розвитку навичок командної взаємодії старшокласників в інноваційному освітньому середовищі шляхом поглиблення знань і вмінь щодо планування та реалізації спільної діяльності.

Програма виховання базується на таких **завданнях**:

- формування системи знань навичок командної взаємодії;
- сприяння розвитку комунікативних умінь, відповідальності, взаємоповаги, навичок співробітництва, лідерства, спільного прийняття рішень і розв'язання конфліктів;

- оволодіння ефективними стратегіями та технологіями організації командної взаємодії;
- формування стійкої мотивації до командної взаємодії.

Цільова аудиторія складається з здобувачів освіти 10-11 класів закладів загальної середньої освіти.

Очікувані результати. У результаті реалізації Програми виховання «Разом – значить сильніше» здобувачі освіти 10-11 класів:

- розумітимуть значення командної взаємодії для особистісного зростання, ефективного навчання, соціальної адаптації та майбутньої професійної діяльності;
- знатимуть основні принципи, підходи та правила командної роботи, ролі учасників команди, стилі лідерства, а також стратегії досягнення спільного результату;
- усвідомлюватимуть важливість активного слухання, відкритої комунікації, поваги до думки інших, конструктивного розв'язання конфліктів у груповій діяльності;
- демонструватимуть здатність ефективно взаємодіяти з однолітками, брати на себе відповідальність за спільну справу, ділитися ідеями, підтримувати ініціативу інших;
- виявлятимуть лідерські якості, вміння організовувати команду, делегувати повноваження, мотивувати інших до досягнення мети;
- зможуть застосовувати набуті знання та навички у практичних ситуаціях під час участі в проєктній, волонтерській, соціальній або громадській діяльності;
- братимуть активну участь у шкільному самоврядуванні, ініціативних групах, колективно-творчих справах, розвиваючи відповідальне ставлення до власної ролі в житті колективу;
- формуватимуть здатність до самооцінки, рефлексії, конструктивного зворотного зв'язку, що сприятиме особистісному зростанню та готовності до партнерської співпраці в різних соціальних контекстах;
- усвідомлюватимуть цінність командної єдності, взаємодопомоги, толерантності й взаємоповаги як основи позитивного мікроклімату в колективі.

Принципи реалізації Програми виховання «Разом - значить сильніше» складаються з гуманізації та демократизації, цілісності, суб'єктності, діалогічності та партнерства, гнучкості.

Структура Програми виховання «Разом - значить сильніше» складається з:

1. Виховних годин. Завдання: сприяти усвідомленню значущості командної взаємодії, формувати ціннісне ставлення до співпраці, відповідальності, лідерства та емпатії, розвивати навички ефективної комунікації та належності до колективу:

- «Разом - значить сильніше!»;
- «Я в команді: роль, відповідальність, успіх»;
- «Мистецтво бути почутим і слухати»;
- «Емоційний інтелект у команді: чому це важливо?»;
- «Команда мрії: що нас об'єднує?»;
- Школа Лідер.

2. Бесіди. Завдання: сприяти усвідомленню важливості довіри, підтримки, конструктивного спілкування й розв'язання конфліктів у команді, формувати мотивацію до ефективної взаємодії та рефлексію власної ролі у спільній діяльності: «Чому ми сильніші разом?»; «Довіра - основа будь-якої команди»; «Вирішуємо конфлікти без сварок»; «Лідер і команда: конкуренція чи співпраця?».

3. Ігри. Завдання: формування навичок розподілу ролей, співпраці тренування комунікації, логіки, взаємодії розвиток спостережливості та командного мислення розвиток точності у комунікації, командного мислення:

- «Будуємо світ»;
- «Фабрика ідей»;
- «Шифрувальники»;
- «Хто я?»;
- «Передай думку».

4. Сократівські бесіди. Завдання: формування вміння критично мислити, аналізувати суперечливі аспекти командної взаємодії, аргументовано висловлювати власну думку та поважати позиції інших учасників дискусії:

- «Чи може бути команда без лідера?»;
- «Що важливіше в команді - результат чи процес?»;

- «Чи варто поступатися заради команди?»;
- «Що робить нас командою, а не просто групою людей?».

5. Диспути. Завдання: розвивати навички аргументації, публічного виступу та критичного мислення; формувати здатність до толерантної дискусії та усвідомлення різних поглядів на складні питання командної взаємодії:

- «Кожен має бути лідером: так чи ні?»;
- «Одна голова - добре, а багато - краще?»;
- «Командна відповідальність чи індивідуальна відповідальність»;
- «Чи завжди компроміс - найкраще рішення?».

6. Колективно творчі справи. Завдання: розвивати вміння колективного планування, розподілу ролей, творчого підходу до спільної діяльності, формувати відповідальність за загальний результат та згуртованість учнівського колективу:

- «Проект «Шкільна мрія»;
- «День класу - разом до спільної мети»;
- «Створення коміксу «Наша суперкоманда»;
- «Класна газета: об'єднані однією темою»;
- «Наш стиль – наша команда»;
- «Коло рішень».

7. Ділові ігри. Завдання: моделювати реальні ситуації командної взаємодії; розвивати навички прийняття рішень, стратегічного мислення, лідерства, взаємної підтримки та ефективної комунікації в умовах обмеженого часу й ресурсу:

- «Місія здійснення»;
- «Управління командою у кризовій ситуації»;
- «Побудова стартапу за 30 хвилин»;
- «Врятуй експедицію!»;
- «Лідер»;
- «Слово за командою»;
- «Сліпий малюнок».

8. Благодійні акції. Завдання: формувати соціальну відповідальність, емпатію, готовність до взаємодопомоги та спільної діяльності на благо громади, сприяти розвитку активної громадянської позиції та гуманістичних цінностей у командній роботі:

- «Теплі серця - теплі руки»;
- «Мій вклад у спільне»;
- «Добро в команді: допомога літнім людям»;
- «Для міста»;
- «Дій заради змін»;
- «Подарунок від серця».

9. Круглі столи. Завдання: створити умови для обговорення актуальних питань командної взаємодії; розвивати вміння аргументовано висловлювати думку, аналізувати досвід, формувати ціннісні орієнтири та пропонувати шляхи вдосконалення співпраці в колективі:

- «Командна взаємодія у шкільному середовищі: виклики і перспективи»;
- «Лідерство і співпраця в учнівському самоврядуванні»;
- «Сила команди в освіті та поза нею»;
- «Інновації в командній роботі: досвід старшокласників»;
- Інтерактивна вправа «Піраміда цінностей»;
- Презентація команди «Ми команда».

10. Квести. Завдання: активізувати навички командної взаємодії в динамічних умовах, розвивати логіку, креативність, лідерство, взаємну підтримку та вміння діяти злагоджено для досягнення спільної мети:

- «У пошуках командного ключа»;
- «Код команди»; «Шкільна експедиція»;
- «День самоврядування»;
- «Тимблдинг-квест: шлях до єдності».

Висновки. Представлена авторська Програма виховання «Разом – значить сильніше» є цілісним педагогічним інструментом, що поєднує сучасні виховні технології, практичну спрямованість і гнучку структуру. Програма виховання забезпечує системний розвиток знань, умінь та ціннісних орієнтацій, необхідних для ефективної співпраці в команді, розвитку лідерства, комунікативної компетентності та відповідального ставлення до колективної діяльності. Через поєднання різноманітних форм роботи – виховних годин, бесід, ігор, диспутів, сократівські бесіди, колективно творчі справи, ділові ігри, благодійні акції, круглі столи, квести – здобувачі освіти мають змогу не лише засвоїти теоретичні знання, а й реалізувати їх на практиці. Запропонована Програма виховання «Разом – значить сильніше» сприяє формування в учнів 10–11 класів активної громадянської позиції, соціальної зрілості, здатності до самооцінки, рефлексії, конструктивного зворотного зв'язку, що є підґрунтям для їх особистісного зростання та успішної самореалізації в майбутньому. Особлива увага приділяється розвитку навичок командної взаємодії як невід'ємної складової сучасного освітнього і соціального середовища. Завдяки практичному досвіду співпраці в команді учні вчаться відповідально ставитися до спільної справи, ефективно розподіляти ролі, підтримувати ініціативи інших, вирішувати конфлікти конструктивно та досягати узгоджених результатів.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в розробленні Програми виховання учнів різновікового складу, вдосконаленні науково-методичного супроводу процесу розвитку навичок командної взаємодії школярів, а також у вдосконаленні науково-методичного супроводу педагогів, що реалізують подібні програми.

Kateryna Torhina,

candidate for the third (educational and scientific) level of higher education,

Doctor of Philosophy,

Head of the Department of Educational and Scientific Training,

Odesa Academy of Continuing Education of the

Odesa Regional Council, Odessa, Ukraine

e-mail: torkinakaterina@gmail.com,

<https://orcid.org/0009-0001-3386-5364>

DEVELOPMENT OF TEAMWORK SKILLS AMONG HIGH SCHOOL STUDENTS IN AN INNOVATIVE EDUCATIONAL ENVIRONMENT:

EDUCATIONAL PROGRAM FOR HIGH SCHOOL STUDENTS «TOGETHER – MEANS STRONGER»

Abstract. *The article presents the author's program for educating high school students «Together – means stronger» aimed at developing effective teamwork skills in high school students in an innovative educational environment. It highlights scientific and methodological approaches to structuring educational work, justifies the content of the program, its goals, objectives, expected results, and organizational forms of implementation. It presents examples of interactive forms, games, debates, quests, and collective creative activities that promote the development of team thinking.*

Key words: *teamwork, high school students, innovative environment, educational program, leadership.*

Дата надходження до редакції 27.10.2024

©Торкіна К.М., 2024